

Zaključni prizor zadnje uprizoritve ribniškega pasijona leta 2016. Foto: Matjaž Maležič

Helena in Nejc Ilc

PRIŠEL SEM ZATE

DESET LET RIBNIŠKEGA PASIJONA

Povzetek

Ribniški pasijon je gledališko-glasbena uprizoritev trpljenja Jezusa Kristusa, ki ga v Ribnici in njeni okolici uprizarjamo neprekinjeno od leta 2007. Gre za enega največjih kulturnih projektov zahodne Dolenjske, saj pri njem sodeluje okrog 200 prostovoljcev iz 16 župnij od Kostela do Ljubljane. Pasijon je bil sprva postavljen na oder letnega gledališča ribniškega Gradu, zadnja leta pa smo ga zaradi neugodnih vremenskih razmer predstavili v športno dvorano. Izdelani so bili lastni scenski elementi in kostumi za več kot 90 igralcev, kasneje tudi za 30-članski priložnostni pasijonski zbor. Scenarij za gledališki del je povzet iz svetopisemskih odlomkov vseh štirih evangelistov, zadnja tri leta pa smo Jezusovo življenje prepletli z zgodbami sodobnega človeka. S tem želimo obiskovalcem pokazati, da Jezus ni zgolj zgodovinska osebnost, ampak da je še vedno med nami. Preplet dveh vzporednih zgodb je ena izmed posebnosti Ribniškega pasijona, podobno kot avtorska glasba, ki se je iz (trdega) rocka zadnja leta prelevila v pop-rock zvrst. Gre za enega redkih pasijonov v Evropi, kjer se med igro v živo izvaja takšna zvrst avtorske glasbe, za katero poskrbi sekstet godal in band. Vse sodelujoče povezuje amaterska ljubezen do igre oziroma glasbe, prostovoljno delo za skupen cilj, dobro vzdušje in močna medsebojna vez. Najpomembnejša pa je ljubezen do Jezusa in veselje do prenašanja radostnega oznanila ljudem.

Spočetje in rojstvo ideje o pasijonu

Učilnica, v kateri smo imeli mladinski verouk, je od številčnosti in razigranosti mladih pokala po šivih. Bili smo raznolika ekipa, polni idej in prepričani, da je vse mogoče. Igrali smo božičnice, z Mladinsko glasbeno skupino I.K.S. peli in igrali v domači in v drugih župnijah, imeli različne intenzivne vikend priprave, ki so nas še bolj povezale. Po več letih pripravljanja božičnic smo si zaželeli narediti »nekaj večjega«.

Takrat mladinka Anja Starič (dekliški priimek Trdan) se takole spominja začetkov: »Pasijon se je začel pravzaprav eno leto preden se je 'zares začel'. Super ekipa – šele zdaj dojemam, kako zelo mladi smo bili – ki je pripravljala božičnice,

se je začela spraševati, kako bi kaj podobnega pripravila za še večji, največji praznik, Veliko noč. Raziskovali smo možnosti obogatitve pasijona, ki se ga bere pri sveti maši na cvetno nedeljo in pri obredih velikega petka. Ugotovili smo, da tam ni prostora za variacije, za kakšne drugačne obogatitve pa smo bili za tisto leto prepozni. Vseeno smo zbrali skupaj nekaj različnih pasijonskih besedil, takoj se seveda nismo dali, jih malo predelali, nato pa odložili in pozabili nanje. Slabo leto kasneje sem, bi rekla "slučajno", če bi "verjela v slučaje", besedilo našla nekje na disku računalnika. Vzhičena sem takoj v tistem trenutku prepričala cimro Lucijo, da odloži študijsko gradivo in lotili sva se dela. Lucija je pisala, nadaljevala z osnutkom prvega scenarija, jaz pa sem medtem brskala po Svetem pismu in primerjala opise Jezusovega trpljenja, kot so ga zapisali evangelisti. Moje malo Sveto pismo se je še dolgo samo odpiralo prav na tistih straneh. Ko je bil scenarij končan in prve ideje sprejete, smo se obrnili na župljane. Njihov odziv je bil, milo rečeno, neverjeten. "Zelenim mladincem" se je pridružila številčna ekipa sposobnih, zaganih, izkušenih ljudi srednje generacije. Zdelo se je, da se njihove ideje rojevajo hkrati s praktičnimi rešitvami in včasih smo koordinatorji samo sedeli in se čudili. Že prvi Ribniški pasijon je daleč presegel popolnoma vsa pričakovanja in morda tudi sanje, ki jih niti nismo upali sanjati.«

Lucija Grižonič (dekliški priimek Gelze), ki je prvo leto prevzela vodenje projekta in režisersko paličico, pa o začetku ideje pravi: »Vsako leto smo na cvetno nedeljo poslušali pasijon. Kar se da udobno smo se zleknili na trdih klopih in z mislimi tu pa tam odpotovali kam drugam, kot da se nas zgodba, ki jo poslušamo, ne tiče. Ampak »Križaj ga!« niso vpili samo takrat, križamo ga vsak dan, vsak od nas. Na križ je šel vendar zaradi vsakega izmed nas, mi pa samo hladno poslušamo "zgodbo iz davnih časov". Želela sem, da se nekaj v nas premakne, da se zavemo, da je vsak od nas del zgodbe, da smo vsi nastopajoči. Najprej se je porodila zamisel, da množico, ki vpije »Križaj ga!«, razporedimo po cerkvi med "poslušalce"... Kako bi se počutila jaz, če bi poleg mene človek vstal in glasno zaklical: »Križaj ga!«... zagotovo bi me pretreslo...«

»To je bilo dovolj, da je ideja zdržala do naslednjega leta, ko smo nagovorili ljudi pri vseh nedeljskih mašah v župniji Ribnica in Dolenja vas ter jih povabili k sodelovanju. Česa takšnega še nismo delali, a nihče se ni spraševal ali obremenjeval, ali nam bo uspelo, preprosto verjeli smo v idejo, kot da bi nas vodila Božja roka. In ljudje so se javili, želeli so sodelovati, cele družine so se pridružile projektu, pa mizarji in direktorji podjetij. Prvo leto smo imeli v mislih nekaj minimalističnega, a vsak, ki se je pridružil, je prispeval ne samo ideje, pač pa tudi material, svoje delo in čas. Zgodilo se je nekaj večjega kot smo načrtovali,« se spominja Lucija.

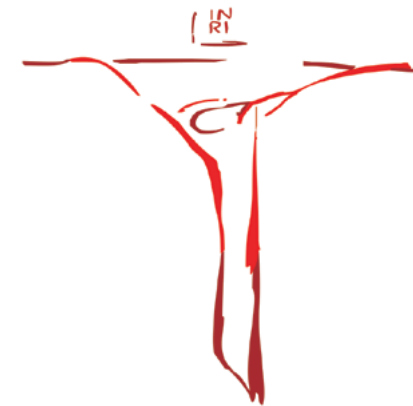
Iz leta v leto se je Ribniški pasijon bogatil in dokončno zasidral v srca sodelujočih (ki so pravzaprav vse drugo kot igralci) in gledalcev, ki so ga vzeli kot

del priprave na Veliko noč. »Ker zaradi oddaljenosti že več let ne sodelujem pri Ribniškem pasijonu, pa ga vsako leto z na široko odprtim srcem gledam in se me dotakne... in me pretrese... Prav, kakor sem si zamislila pred 11 leti,« je današnje vezi s pasijonom opisala Lucija.

Postaviti se na noge ...

Že v idejni zasnovi je bil pasijon mišljen kot preplet gledališke igre in glasbe, zato sta se priključila tudi Župnijski pevski zbor pod vodstvom Alojza Osvalda in MGS I.K.S. pod vodstvom Lucije Grižonič. Med igro so bile kot prehodi med prizori ali namesto povedanega besedila vključene v živo izvajane že poznane postne pesmi, kot npr.: *Oljska gora* (Franc Kimovec), *Bodi tu* (Jacques Berthier), *Ecce quomodo moritur iustus* (Jakob Petelin Gallus). Instrumentalisti I.K.S.-a so že za prvi pasijon napisali tudi prvo avtorsko instrumentalno skladbo: *Bičanje* (Tadej Trdan).

Vzporedno z gledališkimi vajami so potekale priprave kostumov in scene. Obleke za vse vloge – preko 50 – sta sami skrojili in izdelali Sabina Vučemilović in Slavka Drobnič. Ker obleka veliko pove, sta se skušali čim bolj približati nošam tistega časa, zato sta ideje zbirali iz različnih filmov s podobno tematiko iz tistega obdobja ali v drugih dostopnih virih (knjige, slike, splet). Uporabljenih je bilo preko 200 metrov blaga, neprespanih noči pa ni štel nihče. Podobno se je dogajalo z nastajanjem scenskih elementov. Par domačih obrtnikov je zavihalo rokave in iz skic v 3D spravilo najpomembnejše rekvizite, s katerimi smo ponazarjali posamezne prizore. Izdelana je bila 4,2 metrska lesena miza za zadnjo večerjo, 13 lesenih stolčkov, stebrišče iz stiropora za palačo velikih duhovnikov, stebrišče rimske palače, velik steber za bičanje in trije trimetrski leseni križi s kovinskimi podstavki, ostale rekvizite pa si jih sposodili. Ribpostavili na letno ga Gradu, zato smo glavno kuliso upokon gradu, s svojimi pa smo le še poudarila in različnih krazanimivost lahko pasijon uprizorjen z le par dodatnimi tistih, ki so bile že

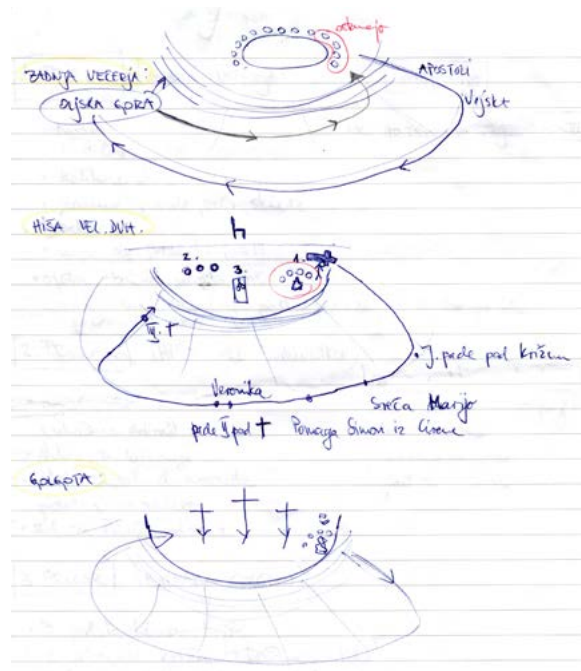
Logotip Ribniškega pasijona, ki ga je oblikovala Ana Bojc Vir: arhiv RiP

smo našli doma ali niški pasijon smo gledališče ribniškev vseh prizorih kot rabili arkade in bal-scenskimi elementi rili občutek prostojev dogajanja. Kot dodam, da je bil prvi brez mikrofona in lučmi, poleg nekaj na prizorišču.

Zaradi velikega števila sodelujočih so vaje potekale kar na samem prizorišču letnega gledališča. Ker pa je le-to na prostem, je to pomenilo, da smo vadili v različnih vremenskih pogojih, ki so vplivali tudi na samo uprizoritev. Že prvo leto smo morali tik pred zdajci prvo napovedano uprizoritev zaradi močnega dežja odpovedati, vendar nam je vsa leta pasijon vendarle uspelo odigrati vsaj enkrat.

... in postaviti Pasijon na oder (leto 2007)

Gledalci so v dogajanje vstopili pri zadnji večerji, dogajanje pa se nato preseli na drugo stran prizorišča, Jezus z apostoli pa si prvič pot utre mimo gledalcev. Prav ta element – stik igralcev z gledalci – se nam je zdel zelo pomemben, saj na ta način gledalec lahko še bolj začuti dogajanje in čustva posamezne vloge. V vrtu Getsemani se odloča o usodi človeštva, ko Jezus sprejme kelih in s tem omogoči, da se zgodi Božja volja. Mir, ki ga ob tem občuti gledalec, se hitro razblini, ko se zaslišijo koraki vojakov, ki po Judovi izdaji primejo Jezusa in ga mimo gledalcev odvedejo do Kajfe. V palači smo priča zaslišanju velikih duhovnikov, vzporedno pa se dogaja zaslišanje apostola Petra ob ognju pri mestnih vratih. Sprevod z vojniki in velikimi duhovniki se ponovno poda med gledalce, da na poti k Pilatu privabijo tudi priče in drugo ljudstvo, ki je bilo do tedaj pomešano med gledalci.

Shematični prikaz poteka dogajanja Ribniškega pasijona 2007, ki je bil osnova za vse nadaljnje uprizoritve. Vir arhiv RiP

Ambient ribniškega Gradu nam je omogočal slikovite kulise in možnosti uprizorjanja na več višinskih nivojih. Tako je bil prizor Pilata postavljen na balkon, s čimer je bila tudi vizualno prikazana nadmoč rimskega okupatorja. Po bičanju, zaslišanju in dokončni obsodbi rimski vojaki Jezusu naložijo križ in sprevod si še zadnjič utre pot mimo gledalcev, kjer že čakajo Marija, Simon iz Cirene (kot civilist) in Veronika, ki odigrajo vidno vlogo v križevem potu. Marsikomu pove izraz obraza več kot vse besede, zato je gledalce bližnji stik z igralci težko pustil ravnodušne. Ko se je karavana vrnila na glavni oder, je bila že pripravljena scena Kalvarije z dvema velikima križema (enega je nosil Jezus), na katere so pribili dva razbojnika in Jezusa. Po dopolnjenem trpljenju se je s smrtjo Kristusa prvi pasijon tudi zaključil. Pospremili smo ga z besedami: »Ko mislimo, da je že vsega konec, se pravzaprav vse šele začne.«

Si res zaman umrl, Gospod? (leto 2008)

Misel, s katero smo zaključili prvi pasijon, smo vzeli nadvse resno in dobesedno, zato naslednje leto ni bilo več dvomov, ali začeti s pripravami za novi pasijon ali ne. »Bili smo zadovoljni in odločeni, da naslednje leto nadaljujemo in pasijon še izboljšamo,« se ponosno spominja Lucija. Dodaten zagon so pomenili zelo dobri odzivi gledalcev in veliko zanimanje za sodelovanje pri tem prostovoljnem projektu. Scenaristična zgodba prvega pasijona je bila osnova in jedro vseh nadaljnjih pasijonov, saj predstavlja bistvo in zajema vse najpomembnejše elemente Kristusovega trpljenja, vsako leto pa je pasijon doživel kakšno spremembo ali novost.

V letu 2008 je vlogo režiserja prevzel takratni ribniški kaplan, Jure Ferlež, ki je nastopil tudi v vlogi igralca. Gledališkemu delu pasijona smo spremenili zaklju-

Jezusov križev pot med gledalci. Foto: Erik Vider, 2008

ček: križanju in Jezusovi smrti je namreč sledil prizor snemanja Jezusa s križa, Pieta – Jezus v Marijinem naročju – in položitev v grob.

Pevskima zasedbama iz prvega pasijona se je pridružilo pet solistov, ki so s solo pevskimi vložki poskrbeli za še bolj občutene prizore. Tako na primer mlado dekle poje pred prebičanim Jezusom in ga sprašuje, kako naj mu pomaga (*Moj Bog* (Marija in Silvester Bukovec)), pod križem z umrlim Jezusom pa se otrok sprašuje »Si res zaman umrl, Gospod?« (Franc Juvan), kar je bil tudi naslov drugega pasijona. Predstavljene so bile štiri nove avtorske skladbe: *Od Kajfe do Pilata* (Nejc Ilc), *Pilat* (Nejc Ilc), *Epilog* (Tadej Trdan) in tudi prva napisana za zbor – *Zakrament izdaje* (Nejc Ilc). Skozi leta smo tudi nekoliko spreminjali aranžmaje skladb in iskali pravi zvok. Ta se je z ostrim nastopom kitar in močno poudarjenim ritmom čedalje bolj približeval moderni trdi rock glasbi, s katero smo hoteli zelo jasno izraziti trpljenje, sovraštvo, mističnost in težo dogodkov, ki so pisali zgodovino odrešenja. Kontrast sami glasbeni podlagi pa so vokalne skladbe, ki so bile praviloma izbrane iz zakladnice resnejše cerkvene glasbe.

Ker te imam rad... (leto 2009)

Tretje leto je prineslo spremembo na začetku pasijonske igre, saj je bil dodan prizor Judovega izdajstva, ki nam prikaže sklenjeno kupčijo med Judo in velikimi duhovniki v zameno za izdajo Jezusa. V ta namen je nastala tudi nova instrumentalna avtorska pesem *Jezus za 30 srebrnikov* (Nejc Ilc). Med prizorom Pieta – v tem letu je prišlo tudi do spremembe igralka za vlogo Marije – pa je zazvenela druga instrumentalna noviteta istega avtorja: *Meči bolečine*.

Poudarek tega leta je bil na Jezusovi ljubezni do svojih učencev, do matere in drugih njemu bližnjih oseb, pa tudi do vseh nas. Skozi vse prizore, od zadnje večerje, preko vrta Getsemani do zasliševanja, predvsem pa smrti na križu, nam je Jezus skušal povedati, da je vse to storil za nas iz čiste ljubezni, ker nas ima tako neskončno rad in ker za vsakega od nas želi zveličanje.

Pasijon se je razvijal naprej, povečevalo se je število sodelujočih (ok. 180), poskrbeli smo tudi za dodatno ponudbo, s katero smo želeli združiti vrvež jeruzalemskih tržnic in pridih domačega, ribniškega. Tako se je od tega leta naprej ohranila navada, da pred in po pasijonu gledalce pričakajo ribniško-jeruzalemske branjevke, ki jim na stojnicah ponujajo manjše prigrizke in izdelke domače obrti. Zavedamo se, da ima pristna dobrodošlica pomembno vlogo pri zadovoljstvu obiskovalcev.

Kaj je resnica? (leto 2010)

Četrto zaporedno leto uprizorjanja pasijona s scenarističnega vidika ni prineslo veliko sprememb. Najbolj očitna novost je bil dodan lik Pilatove žene, s

čimer smo želeli še bolj poudariti in izpostaviti vlogo Pilata, ki tudi nas še danes izzivalno vprašuje: »Kaj je resnica?«. Čeprav se pasijon na prvi pogled ni veliko spremenil od prejšnje uprizoritve, naj poudarim, da se je vsako leto nekoliko spremenilo dialoge ali se uporabilo besede drugega evangelista, ves čas pa se je delno spreminjal tudi izbor pesmi. Napisani sta bili dve novi instrumentalni skladbi: *Judov poljub* (Nejc Ilc) in *Pieta v C-molu* (Tadej Trdan).

Pasijon je bil prvič organiziran pod okriljem Društva katoliške mladine Ribnica.

Zgled sem vam dal (leto 2011)

Leto 2011 je bilo za pasijon prelomno iz več vidikov, saj je doživel kar nekaj sprememb. Prvič se predstavimo kot Ribniški pasijon – do sedaj se je uporabljal samo naziv "Pasijon" ali "Pasijon v Ribniški dolini". Čeprav je naš pasijon v prvih štirih letih že močno prerasel meje župnije in občine Ribnica – sodelujoči namreč prihajajo iz širšega območja od Kostela do Ljubljane – se je vendarle ohranilo ime kraja, od koder projekt izvira in kjer se je ves čas tudi izvajal.

Velika sprememba se je zgodila na glasbenem področju, saj se je namesto dveh zborov, ki sta sodelovala do tega leta, oblikoval priložnostni zbor, ki smo ga poimenovali P-zbor. Gre za glasbeni sestav, ki vključuje pevce iz različnih glasbenih zasedb, ki jim je skupno veselje do ustvarjanja dobre glasbe in sodelovanja pri tem velikem projektu. Instrumentalistom Mladinske glasbene skupine I.K.S. pa se je pridružilo še nekaj glasbenikov in so tako prvič v tej zasedbi nastopili kot P-band. Zborovodja 24-članskega P-zbora je postala Petra Ilc (dekliski priimek Likar), vodenje 6-članskega P-banda pa je prevzel Nejc Ilc. Sprememba sestava pevcev je prinesla tudi spremembo oz. poenotenje v zvrsti izvajane glasbe, predvsem vokalnih pesmi, saj je izbor poleg avtorskih del vključeval še mladinske duhovno-ritmične pesmi, ambientalna instrumentalna glasba pa je nadgrajevala načrtano idejno zasnovo mladih glasbenikov, ki je slonela na rocku. Dr. Franc Križnar je v svoji raziskavi z naslovom *Glasba Škofjeloškega pasijona in poskus njene primerjave z nekaterimi drugimi pasijoni* (Pasijonski doneski, 2011) svojo primerjavo pasijonov zaključil z ugotovitvijo, da »Ribniški pasijon prav tako razpolaga z živo scensko glasbo, kjer pa je najpomembnejše to, da edini od vseh doslej obravnavanih pasijonov glasbeno »stoji in pade« na t. i. punku, (trdem) rocku. To je za zdaj edini primer vseh glasbenih obravnav pasijonov doma in v svetu.«

Vidnejše spremembe so se zgodile tudi med igralskimi vrstami, omenim naj le tisto najbolj očitno. Po štirih zaporednih uprizoritvah Jezusa je Alen Prelesnik glavno vlogo predal svojemu nasledniku – Franciju Debeljaku, ki mu je bila ta vloga zaupana vse naslednje pasijone do danes. Predaja je bila narejena tudi na stolčku režiserja: po Luciji Grižonič (2007) in Juretu Ferležu (2008–2010) je z režijo pasijona nadaljeval Mladen Pahović, ki se je pridružil tudi skupini scenaristov.

Ambient ribniškega gradu ter nove obleke in oprema rimskih vojakov. Foto: Matjaž Maležič, 2012

Dramskemu delu pasijona je bil dodan prizor, ko Jezus pred zadnjo večerjo svojim apostolom umiva noge. Jezusove besede iz tega prizora – zgled sem vam dal – so bile tudi rdeča nit pasijona tistega leta. Prizor je bil odigran nemo, saj je bilo celotno besedilo pretvorjeno v novo pesem z naslovom *Zgled sem vam dal* (Franci Zabukovec, Nejc Ilc, Tadej Trdan). Prvič se je med avtorje pasijonske glasbe vpisala tudi Petra Ilc s skladbo *Na Golgoti*, ki je spremljala Jezusa na križevem potu. Novost tega leta je bil tudi zaključek pasijonske igre, in sicer je bilo sploh prvič nakazano vstajenje. Pasijon se je namreč zaključil s pogledom na zaprt grob, iz katerega je ob spremljavi pesmi *Luč iz groba* (Jure Zabukovec) posvetila luč in naznanila vstajenjsko jutro.

S poljubom izdajaš (leto 2012)

Čeprav velja, da je Ribniški pasijon vsako leto drugačen, saj mu spreminjamo glasbeno podobo ali gledališke prizore, pa je bilo leto 2012 izjema, saj je scenarij skupaj z glasbenim delom ostal skoraj enak kot leto prej. Spremenili smo le pou-darek, ki je bil tokrat na Judi in njegovem poljubu izdajstva, gledalcem bolj vidna sprememba pa je bila v sestavi P-zbora, saj je dirigentsko paličico prijela Bernarda Kogovšek, v zboru pa so sodelovale tudi druge pevke noneta Vitra.

Pridite k meni (leto 2013)

Po zatišju v letu 2012 je naslednje leto ponovno prineslo vrsto novitet. 30-član-ski P-zbor deluje spet pod vodstvom Petre Ilc, njihov repertoar pa se razširi z

dvema priredbama in dvema novima skladbama: *Prihaja Jezus, hozana!* (Petra Ilc, Andreja Likar) in *V objemu bolečin* (Petra Ilc, Nejc Ilc). Popolnoma na novo je sestavljen tudi P-band, ki je že za svoj prvi pasijon napisal novo ambientalno glasbeno spremljavo *Bičanje* (Žiga Lovšin, Marko Petrič, Peter Vesel, Luka Drobnič). Glasba je iz trdega rocka postala nekoliko mehkejša in jo lahko uvrstimo med pop oz. pop-rock zvrst.

Štirje scenaristi (Nuša Dedo Lale, Nejc Ilc, takratni ribniški kaplan Matevž Mehle in Mladen Pahovič) so prenovili gledališki del scenarija. K pasijonu se je vključila večja skupina otrok, ki so svojo vlogo odigrali že v prvem prizoru, ki je ponazarjal Jezusov slavnostni приход v Jeruzalem. Na eni strani spremljamo Jezusa, ki k sebi vabi otroke in jih blagoslavlja, na drugi strani pa velike duhovnike, ki provocirajo in kujejo načrt proti Jezusu. Pasijon se nato nadaljuje z zadnjo večerjo. Med Pieta je bil ločeno od tega prizora dodan še prizor Jezusovega darovanja v templju, ko se Marija spominja prerokbe, ki jo je Gospod dal starčku Simeonu. V zaključku igre ponovno pridejo na oder otroci, ki v velikonočnem jutru iščejo Jezusa v praznem grobu, nato pa ga zagledajo med občinstvom, kako jim prihaja naproti in vse vabi k sebi.

Skica novega kostuma tempeljskega vojaka. Vir arhiv RiP

Najlepša zgodba vseh časov (leto 2014)

Nova prelomnica v zgodovini Ribniškega pasijona, saj se zaradi neprimernih vremenskih razmer poslovimo od dosedanega ambienta ribniškega Gradu in pasijon prvič postavimo v športno dvorano. Od začetnih skeptičnih obrazov se je kasneje izkazalo, da nam tam nič ne manjka in da lahko izkoristimo veliko prednosti, ki nam jih dvorana ponuja.

Prelomnico je pomenila tudi dvojna zgodba, ki se odvija v pasijonski igri. Prvič je bil scenarij zasnovan kot preplet Jezusove pasijonske zgodbe in zgodbe sodobnega človeka. V ospredju je bila mlada družina, kjer oče svojim otrokom bere – kot jo sam poimenuje – najlepšo zgodbo vseh časov, pripoveduje jim odlomke iz življenja Jezusa. Med tem pripovedovanjem se odvijajo prizori Jezusovega trpljenja, mlado družino pa srečamo tudi med kakšnim drugim pasijonskim prizorom – npr. med bičanjem oče otrokom bere del Jezusovega govora na gori, ko govori o ljubezni do sovražnikov. Da obe zgodbi ne potekata popolnoma ločeno, ampak da smo tudi mi del te najlepše zgodbe, nam prikaže zaključek igre, ko se vstali Jezus pojavi ob družini in sredi njih postavi velikonočno svečo – luč, ki jo prinaša Vstali. Popolne preobrazbe je bil deležen tudi prizor v vrtu Getsemani. Scenaristi so Jezusovo molitev nadgradili z Njegovim pogledom v prihodnost, ko vidi vso hudobijo in sovraštvo, ki bo vladalo svetu. V vsej tej agoniji in nemoči k Njemu pride angel, ki Ga prek pesmi tolaži in krepča. Besedilo za pesem *Tolažba iz nebes* je delo Nejca Ilca, glasbo pa je napisala Petra Ilc.

Tolažba z nebes

(zbor potího, v vlogi Boga Očeta)

Nič se ne boj ...

Ti si moj ljubljeni Sin,

ti, vse moje veselje.

Klical si me, mož bolečin,

tvoj glas je napolnil veselje.

(angel pride na oder, zapoje)

S teboj smo, nismo odšli.

Tvoj Oče nikdar ne zaspi.

Nič se ne boj.

Ustavi svoje misli za hip, počasi zadihaj, umiri utrip.

Prinašam ti kelih, to čašo z nebes,

v njej bolečina je, smrt in trepet.

Prinašam ta kelih, tolažbo z nebes,

je tvoje poslanstvo, rešitev za svet.

(nadaljuje zbor, v vlogi človeštva)

Vzemi ta kelih, z njim reši ljudi.

Ti edini lahko, ti Božji si Sin.

Sprejmi ta kelih, z njim rane umij,

ti edini lahko, usmili se nas.

(angel)

Nič se ne boj, tema bo prešla.

Nič se ne boj, luč posije z neba.

Nič se ne boj, sin Najvišjega.

Če smo prvi pasijon začeli z eno avtorsko skladbo, pa je v osmem pasijonu zvenela le ena »sposojena«, pa še ta prirejena pesem, in sicer je bila prvič na pasijonu zapeta Aleluja!

To leto so imele veliko dela tudi šivilje, saj so oblekle vse pevce P-zbora. Prvič se je namreč celoten zborovski sestav pridružil igralcem – skupini ljudstva – ki so pri Pilatu zahtevali Jezusovo smrt. Del njihovega skandiranja je bil s tem namenom tudi spremenjen v pevske vložke, kar je še pripomoglo k ustvarjanju napetega ozračja.

To delajte v moj spomin (leto 2015)

Pozitivni odzivi na dvojno, prepletajočo se zgodbo, so bili potrditev prave odločitve in nov navdih za scenariste. Začne se z vzporednico med Jezusovo zadnjo večerjo in povzdigovanjem med sveto mašo, pri kateri se vsakič spomnimo Jezusovih besed »To delajte v moj spomin«. V tem prizoru tudi spoznamo mladega fanta Adama, ki se upre mami, češ da je maša brez veze. Po že poznanih prizorih Jezusove agonije v vrtu Getsemani in zaslišanja pri Kajfi, smo priča ponovni vzporednici med zatajitvijo Petra, ko ga pred Kajfovo palačo sprašujejo, ali je Jezusov učenec, in zatajitvijo Adama, ko ga prijatelji zbadajo, ker so ga videli v cerkvi. Tako oba skupaj trikrat zatajita in petelin zapoje. Nato spremljamo Adama, ko pride ves potrto domov, kjer ga čaka mama, vendar se prepir med njima le še stopnjuje in Adam ves jezen odvihra, mama pa skrušena ostane sama pod križem. Po Pilatovi obsodbi spremljamo Jezusa na križevem potu, hkrati pa spremljamo Adama, ki se na ulici tolaži s steklenico alkohola in kmalu omaga na tleh. Prav tam, poleg Adama, pade tudi Jezus tretjič pod križem, prime Adamovo mlahavo roko, jo položi na svoj križ in vstane skupaj z njim. Adam se še ne zaveda, kaj se dogaja. Pod križanega Jezusa pride Adamova mama, ki s pesmijo izlije svojo bolečino, kasneje pa se ji pridruži tudi Adam, ki z gesto objema že nakaže svojo spreobrnitev. Mrtvega Jezusa položijo v naročje Mariji, nato pa ga odnesejo v grob. Nadaljuje se z Adamovim kesanjem v spovednici, v katero iz groba pride vstali Jezus, ki Adama

Ko se spogledata preteklost (Jezus) in sedanjost (Adam). Foto: Matjaž Maležič, 2015

odveže grehov. Prerajeni Adam zapoje hvalnico in konča v Jezusovem objemu usmiljenja.

Glasbeni del je prinesel prvi poskus uvedbe elementov muzikla v pasijon – prepir med Adamom in mamo – pesem *Odtujena* (Nejc Ilc, Petra Ilc). Prvič se je kot avtor besedila in glasbe pod pesem *Prerajen* podpisal Rok Osojnik. Nove avtorske pesmi tega leta so bile še: *Svet* (Nejc Podobnik), *Kaj si mislil, Jezus?* (Nejc Ilc, Nejc Podobnik), *Aleluja* (Nejc Podobnik). Prvič je bil oblikovan tudi sestav šestih godal (viola, violine, violončelo) – P-godala, pod vodstvom Ksenije Abramovič Grom, spremembe v sestavi pa je doživel tudi P-band.

Izkušnja nastopanja v športni dvorani nam je odprla tudi možnosti gostovanja v drugih krajih, v drugih dvoranah. Tako smo se na povabilo odpravili na prvo gostovanje v Velike Lašče.

Prišel sem zate (leto 2016)

Niz gostovanj se je nadaljeval tudi na jubilejno deseto leto Ribniškega pasijona – povabili so nas v Velike Lašče in Kočevje, Ribnica pa je bila deležna dveh uprizoritev.

Vzporedna zgodba sedanjega časa je prikazovala delo svetovalca Primoža v telefonski svetovalnici TEVS (Telefon V Stiski). Prva klicateljica je bila punčka, ki žalostna kliče, ker ji je poginila zlata ribica, med pogovorom pa izvemo tudi za njeno osamljenost, ker cele dneve preživlja sama. Naslednji kličoči, najstnik Jošt, ne kliče zaradi problemov, ampak da Primožu pove zabavni vic na račun vina. Ta motiv nas vpelje v dogajanje na svatbi v Kani Galilejski, kjer smo priča veselju, živahnemu petju – *Naj vname vino te močno* (Nejc Podobnik, Nejc Ilc) – igranju otrok, dokler ne nastopi stiska s pomanjkanjem vina, ki ga reši Jezus s svojim pr-

vim čudežem. V tem prizoru spregovori tudi mati Marija, ko prosi Jezusa, naj pomaga, kar so tudi njene zadnje besede v Svetem pismu do Jezusove smrti. Iz svatbe se prizor prelevi v zadnjo večerjo, nato pa poslušamo pogovor med Primožem in ostarelo gospo Rozalijo, ki zadnjič kliče na TEVS, saj čuti, da se njeno življenje izteka. Še pod vtisom poslovljnih besed smo že z Jezusom sredi vrta Getsemani. Prizor je bil v večji meri spremenjen in nam prikazuje hudiča, kako skuša Jezusa, da bi ga odvrnil od načrta, ki ga je imel Bog s svojim Sinom.

Odlomek iz prizora Getsemani:

JEZUS

Večni Oče, naj bo Tvoje ime slavljeno, zahvaljujem se Ti za vse, kar si mi v svoji dobroti podaril. Zahvaljujem se Ti za to uro in za Tvoj popoln načrt ljubezni.

(Za hrbet Jezusa neopazno pride postava v beli obleki, s kapuco na glavi. To je njegova priložnost, da uniči Božji načrt in uporabiti mora vse svoje zvijače, vse taktike, da Jezusa spravi v dvom in zavrnitev Očetove volje. Na začetku se pretvarja, da mu hoče samo dobro, skriva svojo pravo naravo, zato je v belem.)

HUDIČ

Načrt ljubezni — kako se to lepo sliši, kajne Jezus? Načrt, ki ga je Vsemogočni koval toliko časa, je sedaj tu, pred tabo. Pa poglejva ...

(pride mu bližje in se skloni k njemu)

Tvojo obleko bo razceftral bič — bič, ki ima na koncu zakrivljene nože. Kar zagrabi ... *(počaka)* odtrga! Ko ne bo več obleke, bo trgal tebe, košček za koščkom.

Si res tega želiš?

JEZUS

Moj Oče, hvala Ti, da smem izpolnjevati Tvoj načrt ljubezni.

HUDIČ

Ampak tu še ne bo konec, ne, ne. To je šele začetek. Ostudni pljunki te bodo prekrili, ostudne besede, kletvice, posmeh. S palicami te bodo topli po kosteh, po glavi, brcali te bodo v trebuh, metali ob zid.

Razbili te bodo kot lončeno posodo, poteptali v prah Jeruzalema. To je Očetova ljubezen, to je Njegov načrt. Si res prepričan, da je to tvoja pot?

JEZUS

(glas se mu trese, vidno je prestrašen)

Dragi Oče, na to uro si me pripravljaj celo življenje. Daj, da bom vreden Tvoje svete volje. Daj mi moči, daj mi poguma, daj mi ljubezni. Ljubi moji bratje, zakaj ne molite z mano? Pomagajte mi, ne pustite me samega!

Sledi Judova izdaja in zaslišanje pri velikih duhovnikih, vmes pa klic mlade ženske, ki Primožu zaupa svojo stisko ob zapustitvi partnerja in narejenem splavu. Po Petrovi zatajitvi Jezusa, ko se zave svojega greha in odide z odra z besedami »Kaj

sem naredil?!«, se z istimi besedami na odru pojavi razburjen voznik, ki Primožu prizna, da je zbil kolesarja in nato pobegnil s kraja prizorišča. Primožu s težavo uspe prepričati klicatelja, da pokliče pomoč, nato pa sam doživi šok, ko ga pokliče žena in mu pove, da ga zapušča, ker se boji tega, kar bo prinesla prihodnost. Šele po prizoru Jezusovega sojenja pri Pilatu prek pogovora z novim operaterjem na TEVS izvemo, da je Primož zbolel za rakom in končuje s kemoterapijo. V tem ga ponovno pokliče najstnik Jošt, ki mu tokrat ni do vicev, saj prizna, da ima tudi on probleme in da ne vidi več izhoda. Sledi Jezusov križev pot in križanje na Kalvariji. Pod križ pride Primož, ki s pesmijo *V tvoje roke* (Nejc Ilc, Petra Ilc) Jezusu izroči vse svoje težave in težave vseh klicateljev:

V tvoje roke (Nejc Ilc, Petra Ilc)

Enkrat je konec, enkrat prideš na ta kraj.

Tu sem, Jezus, na svojem koncu, ne gre več naprej.

Tu sem, Jezus, bolan in strt, za vrat mi diha smrt,

[Primož sname lasuljo in jo vrže pred križ]

pred tabo sem, Gospod, usmili se.

Poznaš me kot nihče, vajen gledat' si mi v srce,
očisti, prosim, ga, s krvjo operi in odkupi me.

Jezus med angelom in hudičem v vrtu Getsemani. Foto: Matjaž Maležič, 2016

Izročam ti vse: grehe, zmote in dni,
ko nisem bil tvoj vesel otrok.

Sprejmi zdaj ta dar, moje delo in moj trud,
[Primož vzame beležko in jo položi pred križ]
to zgodbe so ljudi, ki so v stiski me klicali.
Sprejmi jih v srce, ki ljubi, utripa,
bije za vse – za nas umrlo je.

[Jezus in Primož pogledata proti nebu]

Oče, Oče, poglej na me,

zapuščen sem, sam prenašam to gorje.

Kaj sploh slišiš me, kako trpi moje srce?

Pred smrtjo strah, obupa boj, kaj čaka me?

Med nebom in zemljo,

par vdihov in nato

svojo dušo izročim tebi v roke,

prosim sprejmi me, dvigni me, oživi me.

Ko Jezus umre na križu, ga snamejo, položijo Mariji v naročje in ga odnesejo v grob, vendar skale groba ne zavalijo. Spremljamo še prizor Primoževih zadnjih trenutkov, po smrti pa k njemu stopi angel in ga odpelje v isti grob, kamor je bil položen Jezus. Nato s skalo zaprejo grob. Čez čas v pisarni TEVSa zazvoni telefon, oglasi se novi operater, iz slušalke pa se zasliši vesela *Aleluja* (Nejc Podobnik). Iz groba posije močna luč, nato pride vstali Jezus in z njim vsi pokojni v belih oblačilih (Primož, gospa Rozalija, splavljen otrok). Jezus potem vsakega od ostalih klicateljev pokliče po imenu in ga povabi k sebi, povabi pa tudi vse sodelujoče in obiskovalce z besedami »Prišel sem za vse vas, ker vas tako zelo ljubim« in nato roko stegne tudi proti Judi.

10 let Ribniškega pasijona

Praznovali smo obletnico, za katero si leta 2007 ni nihče upal napovedati, da jo bomo dočakali. 10 let zaporednega uprizarjanja Kristusovega trpljenja. 10 let prostovoljnega sodelovanja. 10 let združevanja številnih župnij (zadnje leto je bilo zastopanih 16 župnij). 10 let druženja v pasijonski družini, v kateri je bilo že okrog 400 ljudi. 10 let poglobljene priprave na velikonočno tridnevje. 10 let oznanjevanja in prinašanja vesele novice ljudem. 10 let ljubezni do Jezusa. 10 let ljubezni Jezusa. Hvala Bogu za teh 10 let!

Foto: Jaril Lavrenčič

Na Ljubljanskih Žalah se nad grobnico ljubljanskih škofov pne impresiven granitni križ. Grobnico je leta 1936 zasnoval slovenski arhitekt Jože Plečnik. Bil je še posebno pozoren na likovno simboliko krščanstva, zato si je za mogočno razpelo izbral križ v obliki črke T (gr. Tau, hebr. Taw), imenovan tudi križ sv. Antona puščavnika. Korpus na križu (kipar Božidar Pengov, 1910 – 1985) je v drži usmiljenega Kristusa. Nad prečko križa je Davidova zvezda, ki simbolizira starozavezno peteroknjižje pod njim pa je Kristusov monogram I.N.R.I. (lat. *Jesus Nazareus Rex Iudaeorum*) – „Jezus Nazarenčan Kralj judovski«. Kamnit kelih s hostijo v vznožju križa in na hostiji monogram HI-RO iz črk hi in ro (X in P), prvih dveh črk Kristusovega imena (gr. Hristos), ki predstavljata novozavezno evarhistijo, središče vsega življenja Cerkve.

Naš projekt križa v Pasijonskih doneskih je nastajal v izrednem jubilejnem letu Božjega usmiljenja, ki ga je 11. aprila 2015 napovedal papež Frančišek z bulo *Misericordiae vultus* (Obličje usmiljenja). Trajalo je od 8. decembra 2015 do 20. novembra 2016. Zato ga v tem svojstvu posvečamo spominu arhitekta Jožeta Plečnika ob 145. obletnici njegovega rojstva in ob 60. obletnici njegove smrti.

Alojzij Pavel Florjančič

PASIJONSKI IN DRUGI KRIŽI

*Naj nekaj ostane po meni,
par spominov na dela,
katera so zvečine molitev.*

Iz pisma, ki ga je Plečnik pisal svojemu bratu Andreju.

Križ je najbolj splošen, viden in izpostavljen simbol krščanstva kot znamenje trpljenja in smrti Jezusa Kristusa, torej pasijona. Kristjanom je postal tudi znamenje Kristusovega vstajenja, njegove slave in drevo novega življenja. Zaradi tega, pa tudi zaradi svoje izjemne in univerzalne povednosti, je bil križ vseskozi, je še in bo neizčrpen izziv za njegove snovalce in ustvarjalce.

Leta 2015, v letu zadnjih uprizoritev Škofjeloškega pasijona, smo na Škofjeloškem dobili pet novih pasijonskih križev. Tem smo v našem prispevku dodali še nekatere, ki smo jih v zadnjih letih srečevali in opazili na svojih poteh in romanjih. To so novejša dela izbranih slovenskih umetnikov od Jožeta Plečnika dalje.

V prispevku spregovorimo nekaj o vzniku krščanskega križa in o križih na splošno.

Ko govorimo o Pasijonskem križu, mislimo pri tem na običajni krščanski križ, tako imenovani »Latinski križ« (lat. *Crux immissa*, tudi *C. ordinaria*). Latinski križ, pri katerem je spodnji krak navpične grede (lat. *patibulum*) daljši od zgornjega kraka, se razlikuje od »Grškega križa« (lat. *Crux quadrata*), kjer se prečna greda (lat. *antenna*) seka z navpično gredo po sredini.

Kot Pasijonski križ se včasih razume tudi različica latinskega križa, imenovana *Arma Christi*. Ta ikonografski simbol se ob zatonu srednjega veka in preko renesanse uveljavi predvsem za časa protestantizma, ki ni naklonjen podobam in kipom v cerkvah in drugih verskih objektih. Pravzaprav jih tam sploh nimajo.

Vse do baročne dobe in še čez se je za razpela, velike lesene križe postavljene izven cerkva, uporabljala prav varianta *Arma Christi*. »Arma Christi« (orodja Gospodovega trpljenja) velja za znak Jezusovega mučeništva ter opisuje postaje in dogodke njegovega trpljenja in smrti. Namesto telesa Križanega so na križ nameščeni mučilni steber, trnjeva krona, Veronikin prt, kladivo, klešče, žebli, sulica, lestve, vrč s kisom, Jezusov plašč, tri kocke, bakla ali svetilka, vrček za